

Začetek izvajanja novega projekta za izboljšanje učinkovitosti zgodnega zaznavanja vnosa karantenskih škodljivih organizmov v slovenske gozdove

Luka CAPUDER^{1*}, Tine HAUPTMAN¹, Barbara PIŠKUR¹

S septembrom 2024 se je pod vodstvom doc. dr. Tineti Hauptmana pričel nov ciljno-raziskovalni projekt z naslovom "Karantenski škodljivi organizmi v slovenskih gozdovih", katerega izvajalca sta Gozdarski inštitut Slovenije (Oddelek za varstvo gozdov, Oddelek za načrtovanje in monitoring gozdov in krajine, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko), in Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire. Pri prenosu izsledkov projekta v prakso poteka sodelovanje tudi z Zavodom za gozdove Slovenije. Podpira pa ga tudi Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin. Skupna vrednost projekta znaša 227.200 € in bo trajal tri leta. Projekt (V4-2410) "Karantenski škodljivi organizmi v slovenskih gozdovih" po javnem razpisu za izbiro raziskovalnih projektov Ciljnega raziskovalnega programa »Naša hrana, podeželje in naravni vir« v času poteka financirata Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) ter Javna agencija za znanstveno-raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS).

Gozdovi pokrivajo več kot 58 % površine Slovenije. Vitalen in stabilen gozd je ključen z vidika zagotavljanja različnih funkcij, določenih v gozdnogospodarskih načrtih, ki vključujejo tako ekonomske dejavnosti, kot so pridobivanje lesa in postranskih gozdnih proizvodov, kot tudi ekološke ter socialne funkcije. Z vnosom karantenskih škodljivih organizmov (KŠO), škodljivih za gozd, lahko ogrozimo vitalnost naših gozdov in posredno tudi zdravje ljudi. Njihov vnos je globalni pojav, ki ga močno spodbuja rastoča svetovna trgovina ter globalna mobilnost. Poleg tega se soočamo s podnebnimi spremembami, ki vplivajo na stabilnost ekosistemov in s tem povzročajo nastanek ugodnejših razmer za njihovo ustalitev.

Pomembno je vzpostaviti učinkovit sistem zgodnega zaznavanja KŠO, da lahko v primeru najdb z ustreznimi fitosanitarnimi ukrepi preprečimo oziroma zmanjšamo škodo za okolje, gospodarstvo, ljudi in živali. Določeni organizmi predstavljajo večje tveganje za vnos v Slovenijo, saj so nekateri že prisotni v sosednjih državah, zato je treba dobro načrtovati preiskave za ugotavljanje njihove navzočnosti, preučiti in določiti tvegane dejavnosti, tvegana območja, tudi glede na različne scenarije klimatskih sprememb in možnosti njihovega širjenja po ozemlju Slovenije. Za učinkovito in poenoteno izvajanje pregledov v EU je Evropska agencija za varnost hrane razvila program RiPEST (Risk based PESt Survey Tool), ki omogoča izvedbo statistično zanesljivih programov preiskav na podlagi tveganja, vendar so za to zahtevani

določeni vhodni podatki, ki trenutno v Sloveniji še niso poznani oziroma zbrani.

Cilji projekta

- kategorizacija okoljskih in socioekonomskih vplivov izbranih karantenskih škodljivih organizmov v slovenskih gozdovih na vsaj dveh modelnih organizmih;
- klimatska študija z opredeljenimi različnimi scenariji klimatskih sprememb za primer širjenja dveh izbranih modelnih organizmov;
- ocena tveganja za en karantenski škodljivi organizem, z vključenim vplivom na gospodarstvo in ekologijo slovenskih gozdov;
- vzpostavitev tematske karte, z vključenimi podatki (ciljna populacija, tvegane dejavnosti, klimatski podatki ...) za določitev območij z največjim predvsem gospodarskim tveganjem za dva izbrana modelna organizma;
- določitev tipa, učinkovitosti in vplivnega območja pasti za izbrane karantenske škodljive organizme, na podlagi literature in poskusa z v Sloveniji razširjenim karantenskim škodljivim organizmom podobnimi vrstami;
- na podlagi rezultatov projekta izboljšan program preiskave za dva modelna organizma.

Veselimo se uspešnega sodelovanja med partnerji, s katerimi bomo imeli priložnost sooblikovati učinkovitejši sistem zgodnega zaznavanja karantenskih škodljivih organizmov in s tem ohranjati naše gozdove zdrave. Več informacij o poteku in aktualnih rezultatih CRP (V4-2410) Karantenski škodljivi organizmi v slovenskih gozdovih, si lahko preberemo na spletni strani: <https://ksogozdovi.splet.arnes.si/>.

5 Zahvala

Pripravek je nastal v okviru Ciljnega raziskovalnega projekta (V4-2410) z naslovom "Karantenski škodljivi organizmi v slovenskih gozdovih", ki poteka pod vodstvom Gozdarskega inštituta Slovenije in je finančno podprt s strani Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter Javne agencije za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

Viri

Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije, Ciljni raziskovalni programi, Rezultati Javnega razpisa za izbiro raziskovalnih projektov Ciljnega raziskovalnega programa CRP »Naša hrana, podeželje in naravni vir« v letu 2024: <https://www.aris-rs.si/sl/progproj/crp/rezultati/24/rezult-crp-hrana-2024.asp> (14. nov. 2024)

¹ Gozdarski inštitut Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana; *luka.capuder@gozdis.si